

W kierunku nowych ambicji – kryteria oceny projektu Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu

INSTYTUT REFORM

MACIEJ LIPIŃSKI, WOJCIECH AUGUSTOWSKI, KAROLINA GREK,
ALEKSANDER ŚNIEGOCKI, ZOFIA WETMAŃSKA

WARSZAWA 2024

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Aktualizacja KPEiK a wyzwania do 2030 r.....	4
3. Działania przekrojowe.....	5
4. Działania sektorowe.....	10
5. Działania systemowe.....	14
6. Fundusze i mechanizmy finansowe	16

1. Wstęp

Pomimo skali wyzwań związanych z koniecznością osiągnięcia celu neutralności klimatycznej do 2050 r., w Polsce wciąż brakuje mapy drogowej, która pozwoliłaby nam go zrealizować. Dotychczasowe strategie, zgodnie z oceną KE, jak i ekspertów nie odpowiadają na wyzwania kolejnych lat. Wytyczne sektorowe (w tym Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. – PEP2040), a także te dotyczące zeroemisyjnej transformacji w skali całej gospodarki (w tym obecny Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu – KPEiK) mierzą się z problemami ubiegłej dekady. Jednocześnie nie oferują one rozwiązań, których skala, zakres i tempo wdrażania byłyby wystarczające, aby Polska mogła osiągnąć neutralność klimatyczną do połowy wieku.

Polska nie ma długoterminowej strategii dekarbonizacji kraju. Brakuje też oficjalnej deklaracji o dążeniu do neutralności klimatycznej. Dlatego cele redukcji emisji dotyczące perspektywy krótko- i średnioterminowej nie mają charakteru kamieni milowych. Nie wiadomo ani jak przekładają się na perspektywę długoterminową, ani czy leżą na ścieżce zeroemisyjnej transformacji polskiej gospodarki, a ich osiągnięcie wystarczy do zminimalizowania ryzyk klimatycznych i zwiększenia odporności kraju na szoki systemowe.

W obliczu tak wielu pytań i braku rzetelnego drogowskazu w dążeniu do neutralności klimatycznej, wypracowanie spójnych strategii długo- i średnioterminowych, zarówno sektorowych, jak i przekrojowych tj. dotyczących wszystkich obszarów gospodarki, powinno być priorytetem dla polskiej administracji publicznej. Wciąż jednak nie widać takiego przewartościowania priorytetów w praktyce. Dodatkowo, niezależnie od sektora, mierzymy się z niską jakością formułowania, konsultowania, wdrażania, monitorowania i oceny polityk publicznych. To znacznie utrudnia rozwój procesów strategicznych.

Rozumiejąc, że te wieloletnie zaległości musimy pilnie nadrobić, warto dołożyć wszelkich starań, aby 2024 rok był przełomowy pod względem strategicznego przygotowania kraju na wyzwania dekarbonizacji. Należy wykorzystać szanse wynikające zarówno z kalendarza wieloletnich procesów formalnych (w tym rewizja KPEiK), jak i z działań podejmowanych ad hoc, związanych z kryzysem gospodarczym i energetycznym (Krajowy Plan Odbudowy i REPowerEU). Celem jest nadrobienie zaniechań ubiegłych lat i przygotowanie strategii rozwoju Polski, która uodporni nasz kraj na wyzwania przyszłości. Szansą na wdrożenie tych zmian są prace rządu nad aktualizacją kluczowych strategii, w tym przede wszystkim KPEiK.

Obecnie państwa członkowskie znajdują się na kolejnym etapie realizacji obowiązków wynikających z Rozporządzenia 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu¹. W praktyce oznacza to obowiązek/konieczność przekazywania do KE zaktualizowanych KPEiK.

Wszystkie kraje UE zostały zobowiązane do przeprowadzenia w 2023 r. przeglądu i aktualizacji swoich Krajowych Planów. Przegląd ten miał uwzględniać podwyższone cele i zobowiązania w zakresie energii i klimatu, określone w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, Europejskiego

¹ Aktualny tekst jednolity Rozporządzenia dostępny jest tutaj: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02018R1999-20231120>

prawa o klimacie, pakietu „Gotowi na 55” oraz planu REPowerEU z 2022 roku. W zaktualizowanych planach kraje członkowskie miały odzwierciedlić jednocześnie wzrost skali wyzwań w drodze do utworzenia bardziej odpornej unii energetycznej, w tym konsekwencje wojny w Ukrainie, a także uwzględnić międzynarodowe zobowiązania UE wynikające z porozumienia paryskiego.

Pakiet legislacyjny *Fit for 55*, przedstawiony w 2021 roku i przyjęty w latach 2023-2024, składa się z zestawu wzajemnie powiązanych wniosków ustawodawczych mających na celu zmianę i uaktualnienie unijnych przepisów w celu zapewnienia sprawiedliwej i konkurencyjnej transformacji ekologicznej do 2030 roku i w kolejnych latach. Z kolei przyjęty w 2022 roku plan REPowerEU ma na celu szybkie zmniejszenie zależności od rosyjskich paliw kopalnych, co *de facto* przyspiesza transformację energetyczną UE, tworząc system energetyczny bardziej odporny na szoki systemowe. Dlatego właśnie przyspieszenie wdrażania i ambitne cele w zaktualizowanych Krajowych Planach w dziedzinie Energii i Klimatu mają zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celów REPowerEU.

W tym kontekście niezwykle ważne jest, aby na etapie prowadzenia prac analitycznych zmierzających do przygotowania aktualizacji Krajowego Planu, przeprowadzić przegląd i ocenę wymagań wynikających z nowych ambicji europejskich określonych w pakiecie *Fit for 55* oraz w planie REPowerEU.

Każdy Krajowy Plan powinien uwzględniać dwa scenariusze transformacji: scenariusz bazowy (ang. with existing measures – WEM) oraz scenariusz ambitny (ang. with additional measures – WAM). Scenariusz bazowy przedstawia rozwój sytuacji na podstawie już działających instrumentów i zaplanowanych polityk. Scenariusz ambitny zakłada wdrażanie nowych instrumentów polityki energetyczno-klimatycznej w celu przyspieszenia dekarbonizacji i wzmocnienia gospodarki. Polska 1 marca 2024 r. przekazała jedynie częściową aktualizację KPEiK². Przedstawiono w niej tylko jeden z dwóch wymaganych scenariuszy analitycznych, tj. scenariusz bazowy WEM. W kolejnym kroku rząd powinien przekazać do konsultacji publicznych uzupełnioną wersję dokumentu zawierającą scenariusz WAM. Po wprowadzeniu przez rząd poprawek i uzupełnień uwzględniających wnioski z konsultacji ostateczna wersja Krajowego Planu powinna zostać przekazana do Komisji Europejskiej.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie podstaw merytorycznych do oceny tego, w jakim stopniu zaktualizowany KPEiK odpowiada na wyzwania określone przez nowe europejskie cele energetyczno-klimatyczne, w szczególności pakiet *Fit for 55*. Przedstawiona lista kryteriów pozwala na porównanie nowych ambicji europejskich z projektem aktualizacji KPEiK oraz identyfikację ewentualnych luk do uzupełnienia w końcowej wersji dokumentu, stanowiąc tym samym wsparcie dla procesu konsultacji publicznych oraz finalizacji Krajowego Planu.

² Projekt aktualizacji Krajowego Planu jest dostępny na [stronie Ministerstwa Klimatu i Środowiska](#) oraz [stronie Komisji Europejskiej](#).

2. Aktualizacja KPEiK a wyzwania do 2030 r.

Pakiet *Fit for 55* podnosi poziom ambicji obowiązujących przepisów UE w zakresie energii i klimatu. Jego nadrzędnym celem jest redukcja emisji o 55% do 2030 r. względem 1990 r. W ramach pakietu zaktualizowanych zostało kilkanaście unijnych dyrektyw i rozporządzeń z obszaru energii i klimatu. Dotyczy to m. in. odnawialnych źródeł energii (Dyrektywa RED), efektywności energetycznej (tzw. Dyrektywa EED), współdzielonego wysiłku na rzecz redukcji emisji (tzw. rozporządzenie ESR). Oprócz podniesienia celów, przewidziano także rozszerzenie systemu handlu uprawnieniami do emisji o kolejne sektory gospodarki i wprowadzenie tzw. mechanizmu dostosowywania cen na granicy z uwzględnieniem emisji CO₂ (Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM), którego celem jest uniknięcie ucieczki emisji poprzez wprowadzenie opłat od importu do UE wysokoemisyjnych dóbr w wysokości odpowiadającej obciążeniom europejskiego przemysłu w ramach EU ETS.

Dla usprawnienia realizacji Zielonego Ładu i minimalizacji negatywnych skutków ubocznych transformacji dla obywateli UE, dostępne są różnorodne źródła finansowania. Przekrojowymi narzędziami finansowania transformacji klimatycznej w Europie są wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 i tymczasowy instrument NextGenerationEU. Istotnym źródłem finansowania transformacji są również przychody ze sprzedaży uprawnień w ramach systemu EU ETS (a wkrótce również tzw. ETS2), zarówno pozyskiwane bezpośrednio przez państwa członkowskie, jak i dystrybuowane w ramach dedykowanych funduszy takich jak np. Fundusz Modernizacyjny, Fundusz na rzecz Innowacji, Społeczny Fundusz Klimatyczny.

Komisja Europejska w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, będącego podstawowym elementem NextGenerationEU, uruchomiła plan REPowerEU. Jest to odpowiedź na globalne wyzwania energetyczne spowodowane inwazją Rosji na Ukrainę. Plan ten wspiera dywersyfikację dostaw energii, stabilizację cen, oszczędzanie energii oraz inwestycje w OZE. Krajowe Plany powinny uwzględniać ww. założenia i ambicje w ramach odpowiednich strategii UE dotyczących poszczególnych obszarów, np. rynku wodoru, rozwoju energii słonecznej czy morskiej energetyki wiatrowej.

Kryteria oceny aktualizacji KPEiK według regulacji zawartych w pakiecie *Fit for 55* uzupełnionym o plan REPowerEU zostały uporządkowane według czterech obszarów:

- 1) działania przekrojowe,
- 2) działania sektorowe,
- 3) działania systemowe,
- 4) fundusze i mechanizmy finansowe.

Kwestie związane ze sprawiedliwą transformacją i społecznymi aspektami aktualizacji (w aspektach terytorialnych i dystrybucyjnych) KPEiK są przedmiotem osobnego opracowania: *Terytorialne i dystrybucyjne aspekty sprawiedliwej transformacji*³ przygotowanego przez Instytut Reform we współpracy z Bluelink Foundation, ECCO i Ecologic Institute.

³ Niewiata-Rej, M. (2024), [Terytorialne i dystrybucyjne aspekty sprawiedliwej transformacji we wstępnej wersji Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r.](#), Instytut Reform, Warszawa.

3. Działania przekrojowe

Poniższa tabela analizuje aktualizacje KPEiK pod kątem kryteriów przekrojowych, związanych przede wszystkim z:

- ogólnymi założeniami *Fit for 55*, z uwzględnieniem modyfikacji zawartych w REPowerEU;
- ogólnymi celami w zakresie energii odnawialnej wynikającymi z Zielonego Ładu: aktualizacji tzw. Dyrektywy ws. energii odnawialnej (RED);
- narodowymi celami redukcyjnymi zawartymi w rozporządzeniu o wspólnym wysiłku redukcyjnym 2018/842 (ESR) (i rozporządzeniu zmieniającym: 2023/857);
- ogólnymi celami w zakresie efektywności energetycznej wynikającymi z aktualizacji Dyrektywy ws. efektywności energetycznej (EED);
- wzmocnieniem i rozszerzeniem instrumentów w zakresie nakładania kosztów na emisje gazów cieplarnianych, w tym przede wszystkim:
 - EU ETS i ETS 2⁴ - unijny system handlu uprawnieniami do emisji, w ramach *Fit for 55* poszerzany o kolejne sektory: budynki, transport, lotnictwo cywilne i transport morski.
 - graniczny podatek węglowy CBAM⁵ – system monitorowania emisji towarów importowanych oraz opłat mających zapobiegać uzyskiwaniu przez wysokoemisyjne towary z importu nieuczciwej przewagi na unijnym rynku
- planem REPowerEU, modyfikującym założenia Zielonego Ładu do okoliczności po inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/959 z dnia 10 maja 2023 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii oraz decyzję (UE) 2015/1814 w sprawie ustanowienia i funkcjonowania rezerwy stabilności rynkowej dla unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023L0959>

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/957 z dnia 10 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie (UE) 2015/757 w celu włączenia transportu morskiego do unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji oraz monitorowania, raportowania i weryfikacji emisji dodatkowych gazów cieplarnianych i emisji z dodatkowych typów statków. Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023R0957>

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/956 z dnia 10 maja 2023 r. ustanawiające mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂. Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023R0956>

Kwestie przekrojowe		
		Kryterium oceny
Założenia ogólne Zielonego Ładu i Europejskiego Prawa Klimatycznego	Założenia ogólne	Czy i w jakim stopniu projekt zaktualizowanego KPEiK przyczynia się do osiągnięcia unijnego celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o 55%?
		W jakim stopniu Plan określa orientacyjne kamienie milowe do osiągnięcia w 2040 i 2050 roku?
		W jakim stopniu Plan uwzględnia kwestię celów dla sektorów nieobjętych systemem EU ETS?
	Założenia rynkowe	W jakim stopniu Plan przedstawia polityki zmierzające do zastępowania paliw kopalnych?
		Na ile Plan odnosi się do działań na rzecz zapewnienia stabilności cen?
		W jakim stopniu Plan zapewnia udział konsumentów w rynku energii, w tym w generacji energii?
		W jakim stopniu Plan analizuje problem dekarbonizacji trudnych sektorów i prezentuje działania w tym kierunku?
	Założenia finansowe	Na ile Plan zapewnia właściwe ramy finansowe dla osiągnięcia celu reducyjnego, w szczególności – czy należycie integruje unijne źródła finansowania (KPO, SFK, FST)?
		Na ile Plan przedstawia informacje dot. aktualnych subsydiów dla sektora energetyki, zwłaszcza dla paliw kopalnych - oraz konkretne działania i harmonogramy wycofania subsydiów dla paliw kopalnych?
		Na ile konkretnie Plan przedstawia środki służące mobilizacji prywatnych inwestycji w B+R zgodnie z celami krajowej polityki energetyczno-klimatycznej?
	Założenia metodologiczne	W jakim stopniu Plan jest oparty na właściwych, kompletnych i wiarygodnych danych i wskaźnikach?
		Czy narzędzia ilościowe wykorzystane przy opracowaniu Planu mają możliwość modelowania kompletnych ścieżek osiągnięcia neutralności klimatycznej oraz kompleksowej oceny skutków ich realizacji?
	Mechanizmy oceny i dialogu	W jakim stopniu Plan przedstawia odpowiednie instrumenty oceny, zarówno ex-post, jak i ex-ante?
		W jakim stopniu dialog społeczny był zgodny z właściwymi wymogami Rozporządzenia 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu?
	Integracja dobrych praktyk	W jakim stopniu doświadczenia i dobre praktyki wypracowane w procesie tworzenia poprzedniej wersji KPEiK zostały uwzględnione w aktualizacji KPEiK?

Oplaty za emisje	Cele EU ETS	Na ile Plan określa konkretne działania na rzecz redukcji poziomu emisji w sektorach objętych EU ETS i EU ETS2?
		Czy redukcje emisji są szybsze niż cele dla całej UE do 2030 r. (62% redukcji względem poziomu z 2005 r. dla EU ETS oraz odpowiednio 43% redukcji dla ETS2)?
		Jeżeli redukcje są wolniejsze niż cele dla całej UE do 2030 r., to czy Plan przedstawia uzasadnienie wolniejszych redukcji do 2030 r. i wskazuje perspektywę przyspieszenia redukcji w kolejnych latach? Na ile jasna i klarowna jest metodologia służąca do uzasadnienia ścieżki redukcji?
	CBAM	Jak Plan uwzględnia wpływ obowiązków monitoringowych w latach 2023-2025 w każdym z 6 sektorów objętych CBAM?
		Na ile Plan wskazuje adekwatne zestawy działań i środków dla wsparcia sektorów polskiej gospodarki wdrażających CBAM i/lub wykorzystania tego mechanizmu dla przyspieszenia dekarbonizacji tych 6 sektorów?
		Na ile konkretnie Plan prezentuje prognozy lub działania uwzględniające stopniowe zastępowanie darmowych uprawnień do emisji mechanizmem CBAM w okresie 2026-2034?
Redukcja emisji	Rozporządzenie w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego (ESR)	Na ile zasada nieczynienia poważnej szkody środowisku (do no significant harm - DNSH) została należycie wdrożona i znajduje odzwierciedlenie w Planie?
		Czy projekt zaktualizowanego KPEiK uwzględni osiągnięcie nowych ambitniejszych celów wynikających z rozporządzenia w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego (rozporządzenie ESR)?
		W jakim stopniu Plan uwzględnia wzrost celu redukcyjnego w sektorach objętych rozporządzeniem do 40% względem 2005 roku?
		Na ile Plan wskazuje konkretne prognozy i działania związane ze wzrostem celu narodowego dla Polski z 7% do 17,7% na 2030 r.?
		W jakim stopniu Plan uwzględnia aktualny roczny limit emisji dla Polski w 2030 r.?

Energia odnawialna	Dyrektywa RED - cele OZE	W jakim stopniu Plan prezentuje działania na rzecz realizacji unijnego celu wzrostu udziału OZE w zużyciu energii brutto do co najmniej 42,5% w dyrektywie RED?
		Na ile Plan uwzględni zalecany w dyrektywie RED cel 45%?
		Na ile Plan określa działania na rzecz realizacji celów sektorowych w transporcie: 29% udziału OZE w transporcie do 2030 r., lub redukcji emisyjności min. o 14,5%,
	Dyrektywa RED - uwarunkowania rozwoju OZE	Na ile konkretnie Plan określa działania na rzecz zapewnienia celu 5% innowacyjnej OZE w całkowitych nowych mocach zainstalowanych do 2030 i trajektorie realizacji?
		W jakim stopniu Plan definiuje i uwzględnia wdrożenie zasady kaskadowości dla biomasy?
		Na ile Plan definiuje potrzeby i działania w zakresie usprawnienia procedur wydawania pozwoleń dla projektów OZE?
Na ile Plan uwzględnia potrzeby w zakresie rozbudowy sieci przesyłowej stosownie do wzrostu mocy zainstalowanych OZE?		
Efektywność energetyczna	Dyrektywa ws. efektywności energetycznej (EED)	W jakim stopniu Plan przewiduje prognozowaną trajektorię i działania w zakresie redukcji zużycia energii końcowej względem scenariusza referencyjnego 2020-2030?
		Jak Plan odnosi się do nowych docelowych poziomów zużycia energii dla Polski w 2030 r.: 58,5 Mtoe (końcowe) i 79,9 Mtoe (pierwotne)?
		W jakim stopniu Plan definiuje i uwzględnia wdrożenie zasady „efektywność energetyczna przede wszystkim”?
		Czy i w jaki sposób Plan uwzględnia osiągnięcie krajowych wkładów w cele redukcji zużycia końcowego i pierwotnego dla Polski (odpowiednio 12,8% i 14,4%)?
		Czy i w jaki sposób Plan uwzględnia cel redukcji zużycia końcowego w sektorze publicznym (1,9% rocznie)?
		Czy i w jaki sposób Plan uwzględnia wdrożenie specjalnych obowiązków w zakresie raportowania i planowania dla polskich firm z rocznym zużyciem energii pow. 10 i 85 TJ?
		W jakim stopniu Plan zakłada działania na rzecz monitorowania charakterystyki energetycznej centrów danych od 2024 r.?

REPowerEU	Dywersyfikacja dostaw gazu	W jakim stopniu Plan przedstawia działania w celu długoterminowego wdrożenia założeń dywersyfikacji i odporności leżących u podstawy REPowerEU?
		Czy Plan identyfikuje i charakteryzuje konkretnych, potencjalnych lub obecnych partnerów regionalnych w zakresie zwiększania odporności i dywersyfikacji?
		W jakim stopniu Plan identyfikuje konkretne potrzeby i korzyści w zakresie współpracy regionalnej z partnerami?
		W jakim stopniu Plan przewiduje konkretne działania i/lub formy współpracy w oparciu o dokonaną identyfikację potrzeb i korzyści?
		Na ile Plan zawiera wskazanie konkretnych środków i projektów niezbędnych dla dywersyfikacji dostaw energii, z uwzględnieniem wpisania tych projektów na kolejnej liście PCI lub w strukturę TEN-E?
		Czy i w jaki sposób Plan uwzględnia stosowanie mechanizmu wspólnych zakupów gazu w zakresie zwiększenia odporności i dywersyfikacji dostaw?
		Czy i w jaki sposób Plan wiąże integrację bezpieczeństwa dostaw z kwestią planowania rozwoju miksu energetycznego?
	Magazynowanie gazu	Czy Plan należyście identyfikuje magazyny energii jako infrastrukturę krytyczną?
		Na ile konkretnie Plan określa cele i środki w zakresie należytego zabezpieczenia infrastruktury magazynowej?
		Czy i w jaki sposób Plan odnosi się do nowego procesu certyfikacji operatorów magazynów w 2024 r.?
		Czy Plan wskazuje konkretne działania Polski zmierzające do osiągnięcia wymaganych poziomów wypełnienia podziemnych magazynów od roku 2023 (90%) oraz prognozy dot. stanu wypełnienia magazynów na kolejne lata?
		Czy i w jaki sposób Plan definiuje, dostosowuje i utrwała środki podjęte w sezonie zimowym 2022/23 w celu długoterminowego ograniczenia zimowego popytu na importowany gaz?
	Cele dla paliw odnawialnych i biogazu	Na ile Plan wskazuje konkretne działania i wkład Polski w osiągnięciu celu 10 mln t wewnętrznej produkcji odnawialnego wodoru do 2030 r.?
		Na ile Plan wskazuje konkretne działania i wkład Polski w osiągnięciu celu 35 mld m ³ zrównoważonej produkcji biometanu w UE do 2030 r.?
		W jakim stopniu Plan przewiduje działania na rzecz zmapowania pozycji kraju na globalnym rynku wodoru i w razie deficytu produkcji rodzimej, zabezpieczenia odpowiedniej ilości wodoru w imporcie dla realizacji unijnego celu 10 mln t na rok 2030?

4. Działania sektorowe

Poniżej przedstawiamy metodologie oceny aktualizacji KPEiK w oparciu o cele i działania wpływające na kluczowe sektory, w tym:

1. Ciepłownictwo:
 - a. Cele określone w Dyrektywie ds. energii odnawialnej (RED)
2. Budynki:
 - a. Dyrektywa ws. charakterystyki energetycznej budynków – nowe cele w zakresie renowacji budynków publicznych i prywatnych
 - b. Objęcie emisji sektorowych systemem ETS2
3. Transport:
 - a. Rozszerzenie systemu ETS na transport drogowy (ETS2), morski i powietrzny
 - b. Rozporządzenia ws. ograniczeń emisji CO₂ dla samochodów osobowych i dostawczych i normy emisji dla pojazdów Euro
 - c. REFuelEU Aviation⁶ – wzrost udziału zrównoważonych paliw lotniczych, nowe zasady weryfikacji emisji dla lotnictwa cywilnego
 - d. FuelEU Maritime⁷ – redukcja emisji, wprowadzenie niskoemisyjnych paliw i elektryfikacji w transporcie morskim
4. Przemysł:
 - a. Cele udziału OZE i paliw odnawialnych określone w Dyrektywie RED
5. Rolnictwo i użytkowanie gruntów:
 - a. Rozporządzenie ws. użytkowania gruntów (LULUCF) – regulujące role sektora gruntów i leśnictwa w pochłanianiu emisji gazów cieplarnianych

Wspomniane akty wywierają istotny wpływ na sposób zarządzania nieruchomościami, gruntami oraz zużyciem energii zarówno przez podmioty publiczne, jak i prywatne – firmy, organizacje i gospodarstwa domowe.

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2405 z dnia 18 października 2023 r. w sprawie zapewnienia równych warunków działania dla zrównoważonego transportu lotniczego (ReFuelEU Aviation). Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02023R2405-20231031&qid=1712841948423>

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1805 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie stosowania paliw odnawialnych i niskoemisyjnych w transporcie morskim oraz zmiany dyrektywy 2009/16/WE. Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023R1805>

Cele sektorowe		
		Kryterium oceny
Ciepłownictwo	Cele sektorowe	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz realizacji wiążącego celu sektorowego 1,1 p.p. średniego rocznego wzrostu udziału OZE w sektorze ogrzewania/chłodzenia?
		Czy i w jaki sposób Plan określa działania na rzecz realizacji niewiążącego celu sektorowego 2,2 p.p. średniego rocznego wzrostu udziału OZE lub ciepła/zimna odpadowego w sieciach ciepłowniczych?
		Na ile Plan wspomaga zapewnienie TPA (Third Party Access, czyli „dostęp trzeciej strony”) w sieciach ciepłowniczych?
Przemysł	Cele sektorowe	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz realizacji celu sektorowego dla przemysłu: 1,6 p.p. rocznie wzrostu udziału OZE?
		Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz realizacji celu sektorowego 42% odnawialnego wodoru z RFNBO do 2030 r. i 60% do 2035 r.?
Budynki	Cele redukcyjne,	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię dla realizacji celu sektorowego dla budynków: 49% udziału OZE w zużyciu końcowym z budynków do 2030 r.?
	ETS2	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz redukcji poziomu emisji z budynków względem ogólnounijnego celu redukcyjnego ETS 2 (43% względem poziomu z 2005 r.)?
	Efektywność i charakterystyka energetyczna budynków	Czy i w jaki sposób Plan uwzględnia spełnienie wymogu renowacji 3% powierzchni budynków publicznych rocznie?
		W jakim stopniu Plan określa działania niezbędne do zapewnienia zeroemisyjności nowych budynków w Polsce do 2030 r.?
		W jakim stopniu Plan przewiduje współpracę z interesariuszami, władzami lokalnymi i branżą deweloperską w celu realizacji tego celu?
W jakim stopniu Plan przewiduje działania na rzecz konwersji istniejących budynków do zeroemisyjności do 2050 r.?		

Transport drogowy	Cele sektorowe	Na ile plan uwzględnia osiągnięcie celu 5,5% udziału zaawansowanych biopaliw i RFNBO (min. 1%) do 2030 w sektorze transportu?
	ETS 2	Na ile plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz redukcji poziomu emisji z transportu drogowego w ramach ogólnounijnego celu redukcyjnego ETS2 (43% względem poziomu z 2005 r.)?
	Emisje z pojazdów drogowych	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz osiągnięcia celu redukcyjnego emisji do 2030 r.: 55% dla osobowych i 50% dla lekkich pojazdów dostawczych względem 2021 r.?
		Na ile Plan uwzględnia cel osiągnięcia 100% redukcji emisji z samochodów i lekkich pojazdów dostawczych do 2035 roku?
		Czy i w jaki sposób Plan adresuje kwestie metodologiczne i na ile identyfikuje główne bariery dla osiągnięcia celu?
W jakim stopniu Plan bierze dodatkowo pod uwagę wpływ zaktualizowanych norm Euro 7?		
		Czy i w jaki sposób Plan wiąże realizację celów redukcyjnych dla pojazdów z celami określonymi w AFIR oraz celami sektorowymi dla transportu w celu uzyskania synergii?
Transport powietrzny	ETS – lotnictwo cywilne	W jakim stopniu Plan sprawdza potrzeby i określa ewentualne działania w zakresie dostosowania polskiego lotnictwa cywilnego do uwzględnienia lotów OMR (outermost regions, tj. głównie do terytoriów zamorskich krajów UE) w systemie EU ETS?
		Czy i w jaki sposób Plan określa środki na rzecz właściwej implementacji mechanizmu Carbon Offset and Reduction Scheme for International Aviation (CORSIA) dla lotów poza EU
	REFuelEU Aviation	Czy Plan określa konkretny cel i trajektorię dla zwiększenia udziału Zrównoważonych Paliw Lotniczych zgodnie z założeniami REFuelEU Aviation?
		W jakim stopniu Plan przewiduje działania na rzecz implementacji systemu certyfikacji dla operatorów lotniczych, w tym zbierania danych i raportowania?
		Czy i w jaki sposób Plan identyfikuje kompetentne organy krajowe w zakresie wdrażania REFuelEU Aviation?

Transport morski	ETS – transport morski	W jakim stopniu Plan mapuje wpływ rozszerzenia ETS na sektor transportu morskiego na polską flotę?
		Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię dekarbonizacji sektora w stosunku do zidentyfikowanego wpływu?
		Czy przy wyznaczaniu działań i prognoz Plan bierze pod uwagę stopniowy charakter wdrażania systemu w latach 2024-26?
		Czy i w jaki sposób Plan zakłada przygotowanie rynku do monitoringu i raportowania emisji z mniejszych jednostek oraz emisji metanu i NO ₂ ?
	FuelEU Maritime	Czy Plan przewiduje konkretne działania na rzecz przygotowania polskiej floty i portów do trajektorii redukcji emisji ze statków?
		W jakim stopniu Plan przewiduje określenie środków zapewniających realizację celu 2% udziału RFNBO w zasilaniu statków do 2030 r., w tym zapewnienie infrastruktury ładowania?
		Czy i w jaki sposób Plan określa działania dla zapewnienia statkom w polskich portach dostępu do zasilania z ładu podczas pobytu w porcie?
		W jakim stopniu Plan uwzględnia możliwości pozyskania finansowania z Funduszu Oceanicznego dla realizacji powyższych zadań?
Użytkowanie gruntów i rolnictwo	Rozporządzenie LULUCF	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię krajową dla emisji na poziomie zgodnym z LULUCF w oparciu o prawidłowo zdefiniowaną metodologię?
		W jakim stopniu Plan przewiduje konkretne działania i środki na rzecz osiągnięcia celu zgodnie z trajektorią?
		W jakim stopniu Plan określa obecną i planowaną skalę użycia biomasy leśnej w krajowej produkcji energii?
		W jakim stopniu Plan identyfikuje skalę zjawiska ILUC (pośredniej zmiany użytkowania gruntów) i uwzględnia wpływ planowanych działań sektorowych na występowanie tego zjawiska?
Inne	ETS 2 – inne sektory	Na ile Plan określa konkretne działania i trajektorię na rzecz redukcji poziomu emisji z innych sektorów ETS 2 (głównie mały przemysł) w ramach ogólnego celu redukcyjnego ETS 2?

5. Działania systemowe

Poniższa tabela przedstawia kryteria oceny aktualizacji KPEiK w świetle systemowych aspektów pakietu *Fit for 55*, w tym przede wszystkim budowy europejskiego rynku paliw i gazów odnawialnych w oparciu o. w tym:

- a. Rozporządzenie ws. infrastruktury paliw alternatywnych (AFIR)⁸ – cele i zasady rozbudowy infrastruktury dla zielonych paliw w transporcie drogowym w ramach europejskiej sieci TEN-T – zwłaszcza dla elektryczności i wodoru
- b. Pakiet gazowo-wodorowy⁹ – organizacja wspólnego rynku wodoru i gazów niskoemisyjnych i odnawialnych

Budowa wspólnego rynku wodoru, gazów odnawialnych oraz zastosowanie tych paliw w dekarbonizacji sektora transportowego to jeden z kluczowych celów pakietu *Fit for 55*.

⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1804 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych i uchylecia dyrektywy 2014/94/UE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32023R1804>

⁹Rozporządzenie <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-105-2023-INIT/en/pdf> Dyrektywa <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-104-2023-INIT/en/pdf>

		Cele systemowe
		Kryterium oceny
Paliwa odnawialne	Pakiet gazowy – dyrektywa i rozporządzenie	Czy i w jaki sposób Plan prezentuje działania na rzecz właściwej regulacji pozycji gazów odnawialnych i wodoru na rynku, z uwzględnieniem niżki taryfowej?
		Czy i w jaki sposób w Planie zaadresowana jest kwestia dostępu dla trzeciej strony (zasada TPA) dla gazów odnawialnych i wodoru?
		W jakim stopniu proponowane w Planie regulacje i działania zakładają konkurencyjność obu paliw w stosunku do gazu ziemnego?
		Czy i w jaki sposób Plan identyfikuje podmioty właściwe do reprezentowania polskiego rynku wodorowego w ramach European Network of Network Operators for Hydrogen – ENNOH?
Elektryfikacja	Rozporządzenie AFIR	Czy i w jaki sposób Plan mapuje potrzeby w zakresie budowy stacji ładowania paliw alternatywnych w Polsce zgodnie z przebiegiem sieci TEN-T?
		W jakim stopniu Plan definiuje konkretne cele w zakresie rozbudowy stacji ładowania dla: EV, wodoru, metanu?
		Na ile zdefiniowane cele są powiązane ze zmapowaniem potrzeb i w jaki sposób Plan mapuje potrzeby w zakresie dostępu do infrastruktury AFIR?
		W jakim stopniu Plan przygotowuje polską infrastrukturę tankowania pojazdów do wdrożenia wymogów dostępności na podstawie rozporządzenia AFIR?
		Na ile Plan przewiduje zbadanie i/lub dostosowanie warunków do elektryfikacji lotnisk (2025) i portów (2030) zgodnie z wymogami AFIR?

6. Fundusze i mechanizmy finansowe

Fundusze wspierające realizację Zielonego Ładu obejmują kilka kluczowych instrumentów:

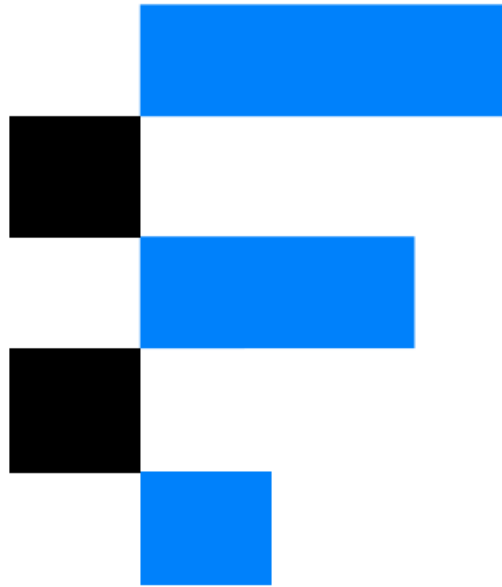
- Społeczny Fundusz Klimatyczny¹⁰, finansowany z ETS i wkładów państw członkowskich, ma wspierać głównie gospodarstwa domowe i mikroprzedsiębiorstwa wrażliwe na społeczne skutki transformacji w latach 2026-32. Wymaga on od państw sporządzenia Planów Społeczno-Klimatycznych.
- Fundusz Sprawiedliwej Transformacji¹¹, działający w ramach polityki spójności, ma na celu wsparcie regionów i sektorów wrażliwych na skutki transformacji. Wymaga on sporządzenia terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji (TPST), które należy uwzględnić w zaktualizowanym Krajowym Planie Energii i Klimatu, ze szczególnym uwzględnieniem synergii celów energetyczno-klimatycznych na 2030 rok oraz celu odejścia od paliw kopalnych. Dla Polski istnieje pięć planów dla: Śląska, Małopolski, Wielkopolski, Dolnego Śląska i Łódzkiego. Szczególnie ważne są w tych planach inwestycje i środki w obszarach dywersyfikacji gospodarki, rekultywacji i dekontaminacji gruntów oraz przekwalifikowania i szkolenia pracowników zatrudnionych w sektorze paliw kopalnych.
- Instrument na rzecz Odbudowy i Odporności wymaga od państw stworzenia Krajowych Planów Odbudowy (KPO), które powinny uwzględniać aktualizacje KPEiK, w szczególności z Komponentu B - "Zielona energia i zmniejszenie energochłonności" i Komponentu E - "Zielona, inteligentna mobilność". Środki ujęte w rozdziale o REPowerEU powinny zostać również włączone do KPO, a polityki i środki ujęte w KPO powinny przyczynić się do osiągnięcia celów zawartych w KPEiK, zapewniając komplementarność między nimi.
- Dodatkowe środki ze sprzedaży uprawnień bezpośrednio przez państwa członkowskie, związane z rozszerzeniem systemu ETS, wycofywaniem darmowych uprawnień do emisji i wprowadzeniem ETS 2

¹⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Społecznego Funduszu Klimatycznego, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32023R0955>

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (tekst jednolity), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02021R1056-20240301>

Fundusze i mechanizmy finansowe		
		Kryterium oceny
Fundusz Sprawiedliwej Transformacji	Integracja planów terytorialnych	Czy i w jaki sposób Plan integruje 5 istniejących w Polsce planów terytorialnych dla sprawiedliwej transformacji w planowanych działaniach?
Społeczny Fundusz Klimatyczny	Integracja SFK z innymi instrumentami	Na ile Plan dostrzega i bierze pod uwagę w ramach prezentowanych działań powiązanie finansowania SFK z wdrożeniem systemu ETS 2?
		W jakim stopniu Plan tworzy odpowiednie podstawy dla tworzenia i realizacji Społecznego Planu Klimatycznego?
		W jakim stopniu Plan zakłada harmonizację z harmonogramami Społecznego Planu Klimatycznego?
		W jakim stopniu Plan wyjaśnia sposób zagospodarowania wpływów z SFK dla realizacji wyznaczonych celów i polityk, w szczególności czy określone są konkretne koszty, wraz z uwzględnieniem krajowych wkładów finansowych?
Krajowy Plan Odbudowy	Spójność KPEiK z KPO	W jakim stopniu Plan adresuje działania zawarte w Komponentie B KPO: „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”?
		W jakim stopniu Plan adresuje działania zawarte w Komponentie E KPO: „Zielona, inteligentna mobilność”?
		W jakim stopniu Plan adresuje działania zawarte w nowym rozdziale KPO dot. REPowerEU?
		W jakim stopniu KPEiK wskazuje na zagospodarowanie środków z KPO w sposób służący realizacji własnych założeń i reform?
	Integracja dobrych praktyk	W jakim stopniu doświadczenia i dobre praktyki wypracowane w procesie tworzenia KPO zostały uwzględnione w aktualizacji KPEiK?

Bezpośrednie przychody z EU ETS, ETS 2	EU ETS – ramy ogólne	W jakim stopniu Plan uwzględnia zagospodarowanie bezpośrednich przychodów państwa ze sprzedaży uprawnień w ramach systemu EU ETS?
	EU ETS – poszerzenie zakresu systemu	Czy Plan uwzględnia zagospodarowanie dodatkowych środków z EU ETS wynikających z poszerzenia zakresu systemu o nowe podmioty w celu wsparcia sektorów dotkniętych zmianą?
	EU ETS - wygaszanie darmowych uprawnień od emisji	Czy Plan uwzględnia zagospodarowanie dodatkowych środków z EU ETS wynikających z wycofywania bezpłatnych uprawnień w celu wsparcia sektorów dotkniętych zmianą?
	ETS2	W jakim stopniu Plan uwzględnia wystąpienie i zagospodarowanie dodatkowych środków wynikających z wprowadzenia ETS2, zwłaszcza w zakresie dekarbonizacji objętych nim sektorów?

ireform.eu